

Vlaamse overheid

JEUGDBEWEGINGEN IN VLAANDEREN

Een onderzoek bij groepen, leiding en leden

'De geruchten over mijn dood zijn schromelijk overdreven' (Mark Twain)

Pieter De Pauw

Conclusie

‘De geruchten over mijn dood zijn schromelijk overdreven’ (Mark Twain)

1. Opzet onderzoek

Het huidige rapport is opgevat als enerzijds een vervolgonderzoek op het jeugdbewegingsonderzoek van Bral uit 1991, en anderzijds als een gelegenheid om een hernieuwde stimulans te bieden om de huidige situatie van de jeugdbewegingen in Vlaanderen in kaart te brengen, inclusief nieuwe uitdagingen.

Aan de hand van een multileveldesign werden 185 groepen gecontacteerd, resulterend in data van 174 groepen, 1551 leiders/leidsters en 815 leden. In wat volgt proberen we een aantal belangrijke of opmerkelijke conclusies weer te geven, vergezeld van een aantal bedenkingen.

Aan de hand van de data kunnen we een aantal conclusies trekken over (i) de verschillen in perceptie en realiteit, (ii) de toestand van de lokalen, (iii) diversiteit binnen de groepen, (iv) waarden en opvattingen van leiding en leden, (v) de verschillen tussen groepen, (vi) de zogenaamde verkleuring van de jeugdbewegingen, (vii) het engagement van leden en leiding (viii) de tevredenheid van leiding en leden en (ix) de relaties tussen leiding en leden.

2. Perceptie en realiteit

Kampen de groepen met een toename in het afhaken van leden en leiding?

Bij meer dan de helft (54,2%) van de groepen voelt dit zo aan voor de leden, terwijl twintig jaar geleden slechts 13,3% een dalende tendens inschatte (Bral, 1991). De verschillen tussen de bewegingen zijn opvallend: in KLJ is de proportie groepen die een daling in het ledenaantal meent te zien het grootst (70,8%), in FOS het kleinst (36,8%).

De officiële cijfers lijken echter aan te geven dat die perceptie niet op de realiteit berust (zie deel 1, **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Op Chirojeugd Vlaanderen na, waar een lichte daling kan worden geconstateerd, is het aantal leden de voorbije 20 jaren stabiel gebleven (KLJ en KSJ-KSA-VKSJ) of gestegen (Scouts & Gidsen Vlaanderen en FOS). Het zou natuurlijk kunnen dat er een grotere *turnover* is, d.w.z. dat er sneller nieuwe leden bijkomen, maar er ook sneller afgehaakt wordt.

Het gevoel dat de leiding de jongste jaren sneller afhaakt leeft nog sterker. Meer dan twee derde (68,5%) van de groepen meent te zien dat leiding vandaag sneller afhaakt dan vroeger. Ook hier geldt dat dit niet noodzakelijk de realiteit weerspiegelt. De gemiddelde leeftijd waarop men in leiding stapt is quasi onveranderd ten opzichte van twintig jaar geleden, en het aandeel leiding dat 20 jaar of

ouder is, is fel toegenomen. Ook de verhouding tussen het aantal leden en leiders is weinig veranderd.

3. Lokalen en co.

Op vlak van beschikbaarheid zit het goed met de meerderheid van de groepen: 92,6% geeft aan de lokalen te allen tijde en zonder toestemming van externen te kunnen betreden. Het merendeel van de groepen (81,2%) heeft voldoende vrije ruimte in de onmiddellijke omgeving van het lokaal om veilig en ongestoord te kunnen spelen.

Toch zijn er een aantal belangrijke tekorten, weliswaar bij een minderheid van de groepen. Iets minder dan een vijfde van de groepen vindt de lokalen niet ruim genoeg in verhouding tot het aantal leden (18,8%) en de aanwezige bergruimte onvoldoende om het materiaal in onder te brengen (19,7%). Op vlak van duurzaamheid – functionerend en hygiënisch sanitair, isolatie – is er ook nog werk aan de winkel. Perceptie is niet altijd realiteit, maar het aantal groepen dat problemen meldt met betrekking tot veiligheid van elektriciteit, brandveiligheid en inbraakbeveiliging is geenszins laag te noemen. Ook wat de toegankelijkheid van de lokalen voor rolstoelgebruikers betreft, kan er nog heel wat vooruitgang geboekt worden.

Hoewel slechts een minderheid van de groepen problemen ervaart inzake infrastructuur, zijn die zaken zeker niet zonder belang voor de werking. Zo blijken groepen die te kampen hebben met een gebrek aan ruimte een grotere kans te lopen op een tekort aan leiding, en is de onzekerheid over het behoud van speelterreinen, een slechte bouwfysische staat en het gebrek aan een schriftelijke overeenkomst voor de lokalen negatief gerelateerd aan de grootte van de groepen. Zonder deze relaties strikt causaal te willen interpreteren, lijkt er toch een cascade te bestaan waarbij infrastructurele problemen en geringe rekrutering van leden en leiding samenhangen. Kleinere groepen bereiken vaker een meer divers publiek (zeker op vlak van leden in kansarmoede), maar zijn tegelijk de groepen die te kampen hebben met bestaansonzekerheid. Een niet onbelangrijk signaal voor jeugdbewegingen en jeugdbeleid, gezien de diversiteit op die manier nog meer onder druk komt te staan.

4. Diversiteit

Dat de jeugdbewegingen hoofdzakelijk kinderen aantrekken uit autochtone middenklasse gezinnen is een vaak gehoorde opmerking. Deze opmerking is niet geheel onterecht: jeugdbewegingen bereiken geen doorsnede van de bevolking. Vaak komen leden en leiding uit intacte gezinnen, waarbij de ouders hoger opgeleid zijn en vaker tewerkgesteld zijn. Die ouders zijn vaak zelf lid geweest van een jeugdbeweging – maar niet noodzakelijk dezelfde – en vaker actief in het verenigingsleven. Het ‘erfelijk’ karakter van het lidmaatschap lijkt zelfs toe te nemen: niet minder dan 80% van de leiding heeft tenminste één ouder die lid geweest is van een jeugdbeweging; dat is 10% meer dan in 1991 (Bral, 1991).

Toch lijken er heel wat jongeren uit kansengroepen actief binnen de jeugdbewegingen, meer dan door de groepsverantwoordelijken wordt ingeschat. Als we kijken naar de mate van diversiteit in de groep (en dit gaat zowel over allochtone leden, leden in kansarmoede, leden met een

functiebeperking en holebi leden), zien we dat de schatting van de groepsleiding systematisch onder de werkelijke diversiteit ligt. Dit is op zich niet zo vreemd gezien 'diversiteit' niet altijd zichtbaar is. Toch is dit niet zonder belang: als het niet zichtbaar is, zal er ook minder rekening mee gehouden worden.

Binnen de groepen ligt men niet altijd wakker van het thema. De houding is zeker niet negatief – leiding en hoofdleiding beweren open te staan voor kansengroepen – maar tegelijk geven ze aan zelden actief op zoek te gaan naar deze groepen. De overtuiging leeft dat kansengroepen moeilijker te bereiken zijn, en dit omwille van een gebrek aan diversiteit in de omgeving, financiële beperkingen en geloofsovertuigingen van diverse jongeren. De erfelijkheid van het lidmaatschap speelt ook hier wellicht een rol. Zo wordt de beslissing van allochtone leden om in leiding te stappen meer door vrienden dan door ouders bepaald.

Of de diversiteit binnen een beweging effect heeft op de werking of de overtuigingen van leiding en leden, is niet makkelijk na te gaan. Uit analyses blijkt wel dat ethnocentrische gevoelens bij de jongeren niet stijgen of dalen naarmate meer leden van andere etnische groepen aanwezig zijn. Overigens zien we dat een groter aandeel leden van allochtone herkomst in een groep samenhangt met positievere opvattingen ten opzichte van drugs, en minder traditionele opvattingen met betrekking tot de rol van de man. Nochtans stellen we vast dat de allochtone jongeren zelf minder positief staan ten opzichte van drugs en er meer traditionele opvattingen op nahouden met betrekking tot de rol van de man. Die samenhang heeft dus wellicht meer te maken met de groeps cultuur, in die zin dat 'vooruitstrevendere' groepen opener staan voor diversiteit.

5. Waarden en opvattingen

In opvattingen en overtuigingen lijken leden en leiding eerder sterker op elkaar dan op de gemiddelde jongere in Vlaanderen. Dit is niet zo verwonderlijk gezien de leiding gerekruteerd wordt uit de leden. Leaders zijn meer in politiek geïnteresseerd, en minder autoritair en ethnocentrisch ingesteld. Iets meer dan de gemiddelde jongere geloven ze in hun toekomst en kijken ze er verwachtingsvol naar uit. Bij leden zien we gelijkaardige patronen, ook al zijn die dikwijls minder uitgesproken dan bij de leiding.

We vergelijken ook met de jeugdbewegers uit 1991. Zo zien we dat – parallel met de maatschappelijke trend – er een sterke daling is in leden en leid(st)ers die zich bekennen tot een religie.

Uit deze gegevens kunnen we geenszins afleiden dat lidmaatschap op zich leidt tot andere waardenovertuigingen. Immers ook op vlak van sociale achtergrond gelijken leden en leiding sterker op elkaar dan op gemiddelde Vlaamse jongere. De verschillen tussen jeugdbewegingen kunnen evenmin losgekoppeld worden van de verschillen in achtergrond en rekruteringsbasis.

6. Vergelijking tussen koepels en groepen

Het vergelijken van de verschillende koepels op vlak van kenmerken is verleidelijk, maar zoals hierboven aangegeven moeten dergelijke vergelijkingen met voorzichtigheid worden benaderd.

Toch zijn er een aantal opmerkelijke verschillen in rekruteringsbasis tussen de jeugdbewegingen. Zo volgt bijna drie kwart van de S&GV-leden en ongeveer twee derde van de FOS-leden een ASO-richting, waarmee ze het sterkst verschillen van de KLJ-leden, waarbij dit nog niet voor de helft het geval is. TSO- en BSO-leden vinden we meer terug in KLJ (53,9%) dan in Chiro (38,2%), KSJ (36,9%), FOS (33,8%) en S&GV (23,3%).

Daartegenover staat dat FOS meer leden uit kansarme gezinnen telt. Chiro heeft het grootste aandeel allochtone leden.

Misschien belangrijker dan de verschillen tussen de koepels, zijn de verschillen naar groeps grootte. Kleinere groepen zijn meer divers van samenstelling, althans wat de schatting van de groepsleiding betreft. Daarnaast maken ze zich vaker zorgen over het voortbestaan van de groep en ervaren ze meer onzekerheid omtrent de lokaleninfrastructuur. De betrokkenheid in de structuren van de beweging is lager in kleine groepen. Leid(st)ers uit kleine groepen besteden minder tijd aan de jeugdbeweging en denken vaker aan stoppen. Ook de leden lopen minder snel warm voor een leidingscarrière indien ze uit kleine groepen komen.

7. Verkleuterling

Een vaak geuite angst van de jeugdbewegingen betreft het fenomeen van de 'verkleuterling' van het ledenbestand, en het gevaar dat de jeugdbeweging steeds meer als een goedkope kinderopvang wordt gezien. Die vrees lijkt overdreven. Er is inderdaad een stijging van het aantal jonge kinderen ten opzichte van 1991, maar dit leidt niet tot een afname van het aantal oudere leden. Het merendeel van de leiding staat in voor leden die ouder zijn dan 12 jaar, terwijl dit de minderheid was in 1991. En zoals we daarnet reeds aanhaalden is het aandeel leiding van 20 jaar of ouder gestegen (van 41% naar 67%), terwijl de leeftijd waarop men in leiding gaat ongeveer gelijk gebleven. Daarnaast bevonden we dat de proportie leden die nog minstens twee jaar lid wil blijven onveranderd is (84%), terwijl de gemiddelde leeftijd van de leden in onze steekproef hoger ligt dan in het onderzoek van '91.

8. Gebrek aan engagement

Het afbrokkelen van het engagement van leden en leiding is een andere zorg van de jeugdbewegingen. Meer dan de helft van de groepen duidt het gebrek aan inspanning bij de leiding en het tekort aan leiding zelf aan als gevaren die in de komende jaren wel eens de ondergang van de groep zouden kunnen betekenen.

De gegevens uit ons onderzoek leveren een gemengd beeld op. Enerzijds lijken leden minder frequent naar activiteiten te komen ten opzichte van twintig jaar terug. Het groeiend aanbod van andere activiteiten speelt daarin wellicht mee. Anderzijds is de verhouding tussen leden en leiding niet opmerkelijk gedaald in vergelijking met 1991. De leiding spendeert nog steeds heel wat tijd aan

de jeugdbeweging, maar is minder geïnteresseerd in het meewerken in de structuren van de beweging. Daarnaast lijkt de intentie van de leden om later in de leiding te gaan op twintig jaar tijd zo goed als onveranderd, al zijn er wel een aantal verschillen waar te nemen tussen de koepels. Zo willen meer dan vier op vijf Chiroleden in de leiding stappen eens dat mag. Daarmee staan ze in scherp contrast met de KLJ-leden, waarvan minder dan vier op tien zegt leiding te zullen worden. Dit houdt verband met het feit dat KLJ geen leeftijd vastlegt waarop leden niet anders kunnen dan kiezen tussen stoppen of leid(st)er worden. Het aandeel leden dat nu al weet niet in de leiding te zullen staan, neemt toe naarmate de groep groter is. Het percentage leden dat het nog niet goed weet neemt toe naarmate de groep kleiner is. Leiding worden spreekt de jongens iets meer aan dan de meisjes (69,2% vs. 63,2%)

De neiging om leid(st)er te worden in de beweging is groter bij leden die op vroegere leeftijd in de beweging zijn gestapt en ouders hebben die over een diploma hoger onderwijs (ten opzichte van secundair onderwijs) beschikken en ervaring hebben als vrijwilligers in het jeugdwerk. De perceptie van inspraak te hebben, het gevoel dat lidmaatschap van de jeugdbeweging gewaardeerd wordt door de omgeving (op het niveau van het individu), en een cultuur van inspraak, en leid(st)ers die zich niet al te sterk als strenge regelminnende heren of dames opstellen (op het niveau van de groep) vormen eveneens belangrijke predictoren van de intentie om leider te worden. Deze gegevens zijn belangrijk omdat ze aangeven dat groepen wel degelijk hun eigen toekomst mee vorm kunnen geven: in de mate dat intenties ook omgezet worden in daden, kan een cultuur van inspraak en erkenning – eerder dan één van strenge regels – de leden warm maken om de groep in de toekomst te versterken.

De motivatieredenen voor het engagement lopen sterk gelijk voor leden en leiding, en verschillen niet veel met die van de jeugdbewegers uit 1991. Zoals in het vorige jeugdbewegingsonderzoek blijkt dat intrinsieke groepsgerichte elementen zoals de goede sfeer in de groep, het gevoel er thuis te zijn en de vriendenkring nog steeds de voornaamste redenen zijn om leiding te geven, gevolgd door zelfontplooiing en idealisme. Een groot verschil is echter dat solidariteit en de inzet voor anderen niet meer de belangrijkste drijfveer vormt.

Wat het stoppen met leiding betreft, zien we dat de neiging hiertoe groter is bij leiding uit kleinere groepen, alsook bij de vrouwelijke leiding, voor wie slechte sfeer of conflicten binnen de groep een groter struikelblok vormen.

Uit de analyses blijkt dat het al dan niet opspelen van de gedachte om te stoppen zowel te maken heeft met kenmerken van de loopbaan in de jeugdbeweging als eigenschappen van de ouders van de leiding. De waarschijnlijkheid dat men al eens gedacht heeft aan stoppen met leiding is groter naarmate men langer in leiding staat, en kleiner naargelang de ouders van de leiding meer appreciatie tonen voor hun inzet in de beweging. Bovendien is het aantal verenigingen waarvan de ouders lid zijn gerelateerd aan de tijd die de leiding wekelijks in de jeugdbeweging steekt. Hoe actiever het verenigingsleven van de ouders, hoe actiever de leiding in de jeugdbeweging.

Ook na het stoppen met actief leiderschap is de betrokkenheid hoog. Meer dan 80% van de leiding wil op één of andere manier betrokken blijven. Dit is belangrijk aangezien de oud-leiding een belangrijke speler is in het netwerk van een groep: het zijn de eersten waar de groepen op terugvallen bij problemen.

9. Tevredenheid

Over het algemeen zijn de leiding en (vooral) de leden meer dan behoorlijk tevreden over de werking van hun groep. Bij de leiding zien we dat ongeveer 70% de jeugdbeweging in zijn top drie vrijetijdsbesteding heeft staan. Zowel bij leden als leiding worden 'Vrienden zien' en 'naar de jeugdbeweging gaan' aangeduid als favoriete activiteiten. Deze overlappen elkaar wellicht, aangezien vriendschap een belangrijke motivatie is om naar de jeugdbeweging te gaan.

Het unieke aspect van de jeugdbeweging lijkt haar profiel als 'derde socialisator', die een belangrijke aanvulling biedt voor de opvoeding van kinderen en jongeren naast het gezin en de school. Die klassieke 'unique selling proposition' lijkt nog weinig aangetast, al wordt ze blijkbaar meer impliciet opgenomen dan vroeger het geval was. De jeugdbeweging is voor leden en leiding meer dan een hobbyvereniging in die zin dat de leden worden opgenomen in een groter geheel dat een kader vormt voor het overbrengen van waarden. Dat werd recent nog geïllustreerd in een boek met getuigenissen van oud-scouts naar aanleiding van de honderdste verjaardag van Scouts en Gidsen Vlaanderen (Verreyken, 2010). In die zin is het eigenaardig om vast te stellen dat andere vormen van jeugdwerk (jeugdhuiswerk, speelpleinwerk, jeugdateliers, ...) veel minder dat krachtige 'derde milieu' profiel opgekleefd krijgen, zelfs (of misschien omdat?) als ze zich meer expliciet als dusdanig profileren. In de lijn van het bovenvermelde boek met ervaringen van oud-jeugdbewegers zou verder onderzoek vanuit het perspectief van de deelnemers van andere jeugdwerkingen hier wel interessant zijn. De tevredenheid over het aanbod van de jeugdbeweging staat immers niet los van de situatie waarin kinderen en jongeren opgroeien. Zoals Machteld Libert het verwoordt: *'Ik ben opgevoed in een vrij streng katholiek gezin, maar elke zaterdag van 14 uur tot 17 uur mocht en kon ineens alles. Dat was een heerlijk bevrijdend gevoel.'* (Verreyken, 2010: 125). Dat blijft een open vraag: Hoe flexibel is het aanbod van een jeugdbeweging om een 'bevrijdend' aanbod te formuleren ten opzichte van thuis en school, gegeven de wetenschap dat de diversiteit aan situaties waarin kinderen en jongeren leven en leren enorm groot is?

10. Pedagogische vaardigheden

De jeugdbeweging als 'derde socialisatiemilieu' is ook geen abstract gegeven voor de leiding. Zeer concreet zien de leid(st)ers hun vaardigheden groeien als een gevolg van hun leiding zijn. En dit geldt zeker voor de leiding die vorming volgt: hoe meer vormingscursussen gevolgd, hoe groter het vertrouwen in eigen vaardigheden. Het lokale jeugdbeleid zette de laatste jaren sterk in op het faciliteren en het bespoedigen van vorming en dat lijkt dus inderdaad een belangrijk aandachtspunt.

'Hoe moet de ideale leid(st)er handelen?' vroeg Bral (1991) in het vorige jeugdbewegingsonderzoek aan de leiding zelf. In tegenstelling tot twintig jaar geleden zijn twee pedagogische vaardigheden (duidelijke grenzen trekken, in de schoenen van de leden staan) hoger aangeschreven dan praktische vaardigheden ('allround' zijn: initiatief nemen, vaardigheden bezitten).

Een ander opmerkelijk verschil met toen is dat er tegenwoordig duidelijkere grenzen getrokken worden inzake relaties tussen leiding en leden. Vormen van lichamelijk contact tussen leiding en leden kunnen voor veel meer leid(st)ers veel minder door de beugel.

Bij het vergelijken van de reacties van leden en leiding, valt vooral de onverschilligheid en de grotere tolerantie aan de kant van de leden op. Zo hebben de leden er veel minder problemen mee dan de leiding om een kussend koppeltje aan te treffen, en ook als dat tijdens de activiteiten gebeurt. Hetzelfde geldt voor wat intiem contact tussen leden en leiding betreft. Hoewel nog meer dan de helft afkerig staat tegenover leid(st)ers die lichamelijk contact zoeken met jongere leden, heeft men maar weinig problemen met leden die een relatie aanknopen met een leid(st)er.

In het vorige jeugdbewegingsonderzoek (Bral, 1991) trachtte men eveneens na te gaan welk type leid(st)er de voorkeur van de leden genoot. Ter vergelijking lieten we de leden dezelfde stellingen beoordelen. Terwijl door de leiding pedagogische vaardigheden (in de schoenen van de leden staan, grenzen trekken) sterker werden gewaardeerd dan praktische vaardigheden, is dit voor de leden omgekeerd: een leid(st)er die initiatieven neemt, plannen maakt en ook uitvoert spreekt hen het meeste aan. We mogen wel aannemen dat een planner zonder pedagogische vaardigheden nu ook niet meteen zou aanslaan. Het is wel duidelijk dat zowel leid(st)ers als leden minder voelen voor de leid(st)er als iemand met een boodschap of de leid(st)er als grote broer of zus. Bij diegene die twintig jaar geleden lid waren van een jeugdbeweging stond het ideaalbeeld van de leiding als grote broer of zus eveneens laag. Het hebben van een boodschap werd toen echter wel gezien als de voornaamste vereiste voor een goede leid(st)er. Dat illustreert wellicht een tendens in de richting van een meer vrijblijvend aanbod (meer gericht op spel en techniek, dan op duiding en vorming). De opvoedende kracht van de jeugdbeweging wordt nog steeds centraal geplaatst, maar op een eerder impliciete wijze. De activiteiten die de groepen organiseren zijn overigens in de voorbije twintig jaar niet sterk veranderd, en over het algemeen is er een vrij goede afstelling van het aanbod op de vraag van de leden. Ook al lijken deze meer warm te lopen voor droppings en fuiven en minder voor het aanleren van technieken of themagerichte activiteiten.

De leden van nu vinden minder dan de leden van 1991 dat ze inspraak krijgen in de activiteiten. Dit is misschien geen goede evolutie, aangezien de mate waarin de leden inspraak gegund worden in de groepswerking, zoals eerder is aangegeven, positief gerelateerd is aan leidingsambitie. Naargelang het de leden vaker wordt toegelaten om de inhoud van de activiteiten mee te bepalen, zijn ze sterker geneigd om de huidige leiding af te lossen eens dat mogelijk is. Anderzijds is het de vraag hoe inspraak en participatie vorm krijgen. We mogen aannemen dat vele leid(st)ers voldoende voeling hebben met de leefwereld van hun leden en dat de omgangsvormen tussen leiding en leden van die aard zijn dat niet altijd een beroep moet gedaan worden op formele inspraakkanalen om te weten wat leden willen.

11. Alles kan beter...

We zien een verschil tussen perceptie en realiteit, zowel op vlak van verkleuring, de aanwezigheid van diversiteit, het afhaken van de leden en de daling van het engagement. Omtrent dit laatste zijn er dubbele signalen, maar als we rekening houden met de sterk veranderende context, de

toenemende concurrentie van allerhande initiatieven, dan is het geschetste beeld niet van die aard om de noodklok te luiden.

Toch is er ruimte voor verbetering.

- Nog steeds spreken de jeugdbewegingen vooral de autochtone middenklasse jongeren aan, en niet alle groepen zijn doordrongen van het feit dat diversiteit de realiteit is waar hun groep voor staat. De variatie die op dit vlak tussen de groepen bestaat suggereert dat kansengroepen wel degelijk bereikbaar zijn. Dat plaatje moet verfijnd worden. Er is een meer concreet zicht nodig op de voorwaarden waaronder diversiteit haalbaar wordt. De jeugdbewegingen bevestigen dat de houding ten aanzien van diversiteit nu een eerder passieve houding is ('we staan er voor open, maar gaan niet actief op zoek'). Tegelijk wordt aangegeven dat de draagkracht en het draagvlak van de lokale groepen vaak te klein zijn om een degelijk diversiteitsbeleid te voeren. Het realiseren van wat als kerntaak wordt aan gevoeld (de leden iedere week opnieuw een leuke middag bezorgen) neemt vaak al genoeg energie en tijd in beslag.
- We hebben dus een beter zicht nodig op de manieren waarop diversiteit in de concrete praktijk gerealiseerd wordt en wat mogelijkheden en moeilijkheden zijn. Het is positief om te horen dat leid(st)ers leren met diversiteit omgaan. De relatie tussen leden en leiding groeit. Ze leren elkaar beter kennen, de leden leren de beweging beter kennen. Maar toch, zo wordt gesteld, groeien leefwerelden vroeg of laat uit elkaar en haken leden uit 'minderheidsgroepen' onherroepelijk af. We hebben een beter zicht nodig op die 'onvermijdelijkheid'. Hoe werkt dat en onder welke voorwaarden lijkt die realiteit minder onvermijdelijk?
- Tegelijk kunnen we nu al stellen dat een aantal randvoorwaarden voor een optimale werking nog onvoldoende ingevuld zijn. Lokalen en speelruimte voldoen bijvoorbeeld niet altijd aan wat wenselijk zou zijn en vooral kleine groepen lijken een cumulatie van problemen te ondergaan. Er is de jongste jaren veel geïnvesteerd in lokalen en dat is duidelijk een goede zaak en moet dus verder worden uitgebouwd. De investering in voldoende speelruimte en open ruimte kan wellicht geïntensifieerd worden. Dat is weliswaar een aandachtspunt dat niet beperkt moet worden tot de jeugdbeweging en de omgeving van de jeugdbewegingslokalen. Het zou wellicht niet slecht zijn, mochten de jeugdbewegingen zelf hier ook een meer actieve rol opnemen in het lokaal beleid inzake ruimtelijke ordening.
- Ook aan het fenomeen van kleinere groepen die het moeilijk hebben en een cumulatie van problemen ervaren, wordt de jongste jaren (zeker in stedelijke gebieden) meer aandacht besteed. Dat is duidelijk nodig en wellicht niet alleen in de stad.
- Vorming werkt. Ook hier zien we de vruchten van een doorgedreven beleid op lokaal niveau. Het subsidiëren van gevolgde vormingen heeft duidelijk effect. Leiding geeft ook zelf aan dat ze iets hebben aan de vorming die ze volgen.
- Aandacht voor kleinere groepen, voor diversiteit, voor vorming, voor speelruimte, ... Dit onderzoek lijkt dus vooral te vragen om nog wat meer van hetzelfde. Daarnaast moeten de jeugdbewegingen (en dit aandachtspunt geldt voor het bredere jeugdwerk en jeugdbeleid) zich echter ook grondig bezinnen over hun kerntaak en -methode. De diversiteit tussen de

jeugdbewegingen lijkt immers ook verder af te nemen. Ook KLJ noemt zichzelf intussen 'een volwaardige jeugdbeweging'. KSJ was al langer geëvolueerd van een doelgroepspecifieke beweging naar een algemene beweging. Een evolutie die ook gepaard gaat met een profiel als spelbeweging eerder dan als maatschappelijke actiebeweging. Het blijft de vraag of die afname aan diversiteit tussen de jeugdbewegingen samenhangt met het gebrek aan diversiteit in de jeugdbeweging. Het is in dat verband ook opmerkelijk hoe weinig de jeugdbewegingen ingebed zijn in netwerken die hun eigen werking overstijgen. Veel verder dan de jeugdraad (die nog steeds vaak een jeugdbewegingsraad is) komen we niet. We moeten ons hoeden om de jeugdbewegingen op te zadelen met al te hoge en uiteindelijk vrij abstracte verwachtingen inzake diversiteit en bereik. Dit onderzoek moet dan ook veeleer een stimulans zijn om het globale plaatje van het jeugd(werk)beleid kritisch te bekijken. Er zijn immers nog heel wat actoren in dat zgn. derde milieu. Die hebben veel minder dat profiel van krachtige 'socialisator'. Hoe komt dat? Kunnen de onmiskenbaar positieve ervaringen die opgedaan worden in de jeugdbeweging enkel en alleen daar worden opgedaan of kan het ook elders? Welke voorwaarden moeten daartoe worden vervuld? Als het al wenselijk zou zijn om het bredere jeugdwerk, de sportwereld, het culturele aanbod, ... mee te betrekken in deze derde milieu benadering dan zijn dit belangrijke vragen.

Maar terugkerend naar 'jeugdbeweging vandaag'. Een kwarteeuw terug al noemde oud-scout Paul Van Steenvoort (1987) de jeugdbeweging een '*actueel anachronisme*'. Als we naar onze buurlanden kijken, dan lijkt dat inderdaad zo, maar het merk 'jeugdbeweging' als een totaalconcept, als 'derde socialisatiemilieu', blijft in Vlaanderen hoe dan ook overeind. En vooral, de leden lijken tevreden. Bijgevolg kunnen we met betrekking tot de staat van gezondheid van de jeugdbewegingen in Vlaanderen, in navolging van Mark Twain, stellen dat '*geruchten over hun dood schromelijk zijn overdreven*'.